

Presència és absència. El poema llampec en l'obra de Lluís Solà

LLIBRES POESIA / 21 GENER, 2020

Salvatge silenci

Lluís Solà va publicar aquest poema, el més breu de la seva obra, en el primer recull, *Finisterre*. Era l'any 1975 i sortia publicat dins el volum *Laves, escumes*. Són dos versos contundents, dues úniques paraules que, tanmateix, ens poden fer entendre aspectes importants que apareixeran a la poesia posterior, tot i que ell en aquell moment encara no en tingués consciència. Cal destacar-ne, primerament, la importància i transcendència del ritme, la sonoritat i la paraula poètica dita en veu alta, que serà un dels punts més importants de l'obra de l'autor. En aquest cas, estem davant de dos mots que contenen el mateix nombre de síl·labes, la mateixa cadència accentual, i amb una primera síl·laba que consta de les mateixes consonants en el mateix ordre, en què es dona importància al so [s], que és fàcilment relacionable amb l'onomatopeia que indica, precisament, silenci. En segon terme, la profunditat de sentit en els mots: mitjançant l'aïllament, Solà crea una densitat de significació en la paraula. Així, el silenci es desvincula del seu sentit quotidià per donar pas a la reflexió sobre *el* silenci, mitjançant una simple operació: anomenant-lo. I l'anomena, això sí, acompanyat d'un altre mot tan marcat i contundent com *salvatge*, en un trencament amb el significat usual del mot. Podem pensar que el lleó és *salvatge*, que la guerra és *salvatge*, però, el silenci? És *salvatge* en tant que és absència de paraula. El silenci no existeix, només podem intentar acostar-nos-hi per intuir-lo, i, si ho provem, veurem que sembla, sí, absolutament *salvatge*, perquè és l'absència de paraula, l'absència de l'home i, en conseqüència, el món sense nosaltres, o, si més no, sense l'home raonat. En certa manera, «Salvatge / silenci» podria entendre's com 'absència de civilitat / absència de paraula', i en aquesta fórmula es comença a intuir part de la que serà posteriorment la més gran obsessió del poeta: la importància de la paraula —o el perill de l'absència de la paraula— de l'home en el món.

Aquesta no és, però, l'única lectura possible d'aquest poema llampec. També en podríem fer una altra basada en la sensibilitat del poeta observant el món: podríem interpretar que ens vol transmetre la basarda, el goig, la vida que sent el jo poètic en un instant concret, aïllat de la societat i envoltat de natura —i d'aquí vindria, doncs, el *salvatge*. Un instant en què sent el món viu i callat, lluny dels homes, i intenta transmetre'l a través d'un poema igualment breu, per traslladar la fugacitat en mots, perquè el lector entengui la plenitud del moment en què el jo poètic s'ha sentit en consonància amb el món, amb el silenci i amb el *salvatge*, i se'n meravella.

En la poesia de Lluís Solà hi conviuen dos aspectes: el sensible i l'intel·lectual. Perquè, de la seva obra, també se'n pot fer una lectura vitalista: ací i allà podem entreveure una veu poètica que ens parla com l'adolescent que sent el batec per primera vegada, com qui dubta davant del món, com qui és capaç de plantejar-s'ho tot, d'interrogar-ho, d'intentar capir-ho i veure-ho tot, però que, alhora, sap que al capdavant sempre se li escaparà la veritat a la qual aspira. Ens trobem davant d'un poeta que se sorprèn de sentir el mar, que

sempre troba un detall nou en la fulla que cau del tell, en el so de la poma quan es desprèn de l'arbre, en la forma com l'aigua acaricia la pedra del riu. I que ens porta, per tant, la remor d'autors que abans que ell ja van córrer per aquest camí, Joan Maragall, Joan Vinyoli. Són, tots ells, poetes «sensibles»: per ells, com en Solà, l'experiència poètica confluirà amb l'experiència de contacte amb el món; en certa manera, cerquen una unitat que intueixen en la natura. Maragall hi arribarà, a parer seu; Vinyoli i Solà, en canvi, la perseguiran sempre, sabent-la impossible. Com diu Solà (2016: 490):

[...]
Nosaltres som els qui tothora cerquen
però no saben què cercar.
Som un desig, som una duna.

En la veu de Lluís Solà, el sensible se'ns mostra allunyat d'un jo escrit en els seus poemes, perquè defuig l'experiència concreta. De fet, si en els primers reculls podem trobar un «caminant» que parla o del qual es parla, i que és la figura distant del jo poètic, aquest s'anirà perdent a la poesia posterior i anirà dividint-se en dos tipus de veu: la veu com a doll de paraula, en la qual no apareix cap persona que invoqui, que és una veu aïllada de cos o bé la veu que s'engloba en un *nosaltres*. Això vol dir que l'experiència viscuda de Lluís Solà persona hi és, no pot ser d'altra manera, però que l'utilitza no només per parlar de la seva experiència personal aïllada, sinó per universalitzar-la i reflexionar sobre l'home, la humanitat, sobre nosaltres; per obrir una conversa entre ell i el món, i també amb el lector, que més tard s'hi afegirà per tancar el cercle. Això és, en realitat, el que fa tota bona poesia, però cal dir que, en aquest cas, l'experiència personal es difumina i es neutralitza de tal manera que no es pot ni entreveure l'anècdota que l'ha generada, perquè el que busca no és la manifestació del jo, sinó l'interrogant del nosaltres.

Així, no ens ha de sorprendre que les paraules emprades per Solà per descriure el món i fugir de l'anècdota siguin genèriques; pràcticament no hi trobarem noms de lloc o noms propis. No fa cap referència directa a la plana de Vic o al Ter, ni tampoc al Puig dels Jueus. Malgrat tot, sabem que hi passeja, i que a partir d'aquí n'extreu l'experiència poètica, però Solà es decideix, ja des de l'inici, a emprar mots com *poma, arbre, mar, foc, muntanya, camí, flama o mirada*, que s'aniran repetint al llarg de l'obra i que prendran una significació complexa i alternativa al seu significat primer: crearan un món propi. És aquí que torna, doncs, l'aspecte intel·lectual que introduïem a l'inici d'aquest text. Mitjançant la paraula, la correlació de significats i els contextos repetits, aquests mots genèrics comencen a adquirir una segona significació allunyada del seu significat principal, un significat més profund, més esfèric; juga amb l'elasticitat del llenguatge i va creant un sistema de sentits, un teixit de símbols, que acaben formant un paisatge verbal propi. Per això l'obra de Solà, en un primer moment, ens pot semblar críptica, difícil, si és que se'n pot dir així; tanmateix, aquesta suposada dificultat serà variable i oscil·lant segons la forma i el moment en què són escrits els poemes. En l'obra publicada prèvia al 2016, la gran majoria de reculls estan formats en gran part per una forma poètica despullada, esgarriada i directa que s'ha anomenat *poema llampec* i que és la forma més hermètica, que confia més en la tasca del lector, al costat d'altres formes que ens poden semblar més diàfanes, com són les prosas o els cants. Totes aquestes formes s'aniran entrellaçant durant tota l'obra: de primer hi trobem més presència del llampec, després del cant, però sempre conviuran i es necessitaran per complementar-se l'una a l'altra. I, de fet, aquesta combinació de formes d'expressió serà important per al lector, perquè hi trobarà claus d'interpretació que el podran ajudar a fer-ne una lectura global. A la *Conversa amb Lluís Solà* realitzada per la Institució de les Lletres Catalanes (2015) l'autor avisa: «Vaig començar amb el llampec i em vaig adonar que havia de fer una mica com els rius», fent referència a les seves dues formes més importants, el llampec —el poema llampec— i el riu —el cant—, i encara: «El llampec esclata amb claror i amb so, en un moment determinat, i llavors l'obscuritat torna al seu punt». Les característiques principals d'aquest poema llampec, doncs, són la rotunditat, la contundència, la concisió i la força. Per ser més estrictes: els poemes llampec consistiran en poemes de vers curt, però de llargària relativa, que poden ballar entre els dos i la vintena de versos, aproximadament, que són contundents sintàcticament, que normalment no tenen una mètrica regular, però que poden tenir rima i que sempre tindran un ritme i una musicalitat interna de gran importància i que rau en el poder de l'oralitat. No és una musicalitat formal, pautaada, artificiosa, sinó un retorn a la senzillesa, que s'acosta a la força de la improvisació del mot dit en veu alta, que torna la paraula a la seva primera definició: allò que és dit. La contundència del vers s'aconseguirà evitant els matisos, evitant adjectius o adverbis innecessaris, i per tant amb una importància pel substantiu, que crea una densitat de significació i que sempre està relacionat amb la natura. Cada paraula té un pes, no hi ha floritures, però sí que hi trobarem sovint jocs d'opòsits, paradoxes, repeticions de paraules, i repeticions d'estructures sintàctiques que seran imprescindibles per crear la cadència i la musicalitat d'aquest tipus de poema.

L'evolució dels llampecs, però, és decreixent, ja que en la poesia publicada per primer cop

el 2016 el poema llampec passa el relleu a l'altre gran protagonista, el cant, una forma que ajudarà a matisar i desenvolupar, a explicar, els temes i les reflexions que ja apareixen en el poema llampec, i que tindrà unes altres característiques i impulsos. Tot i així, els dos estils poètics, com tota la poesia de Solà, es mouran sobre uns mateixos eixos, que podríem cenyir en quatre: la natura, l'instant, la paraula i nosaltres.

La natura és el focus on es projecta la mirada del poeta i, per tant, el que ens ajuda a explicar el món i a explicar-nos a nosaltres mateixos. Serà la porta que ens durà al transcendent, l'origen de la meravella, la intuïció de l'absolut, els rostres de l'alè. Serà, sobretot, la presència que ens obrirà la porta de l'absència. En certa manera, en Solà són ben vius els versos de Maragall: «Tot semblava un món en flor / i l'ànima n'era jo», perquè és amb l'observació de la natura que l'home pot arribar a aquest estat mental, a aquesta desautomatització de l'ésser, a una transcendentalitat, en què es comença a intuir una veritat, que malgrat tot serà inabastable. D'aquesta observació en naixerà el poema. En paraules de Solà (2016: 453):

[...] mirem per conservar la mica d'existència
que ens salva a cada instant,
mirem i es construeixen temples en nosaltres

Aquest instant en què som, en què comprenem el món, és el moment que ens acosta a l'etern, però és també el moment que fuig irremeiablement per donar pas al següent. És només en la natura que Solà trobarà una manera d'existir en harmonia amb el món, amb el seu pes i els seus cicles, que li permetran viure de manera reflexiva i interrogativa. Es tracta d'un retorn, potser, a una essència que no pot trobar en la societat en què viu, i a una projecció de la humanitat que tampoc pot trobar enlloc més. I tot això ho aconseguirà mitjançant la mirada i la pregunta, dues eines que l'acostaran a una eterna recerca que es fusionarà amb l'acte d'escriure i de pensar.

Perquè, és clar, l'única manera de transformar la mirada en pregunta és mitjançant la paraula: Solà encara hi creu, hi confia i se'n refia. És la columna vertebral del pensament, la peça central que connecta els quatre eixos cabdals de què parlàvem abans. «Quan ja no tinguis cap paraula, parla, comença el so, no paris, inventa la paraula» (2016: 347). La paraula és el que li permet traçar la circumferència que el porta a veure en la natura l'origen i el destí de l'home, tancar el cercle, tornar a la senzillesa de l'essència carregat amb tot el coneixement acumulat durant el trajecte i ser conscient que és humà. La paraula i la poesia, en Lluís Solà, són el conflent entre l'home i el món. Però tot això no tindria sentit si no hi hagués un *nosaltres*, que pot ser experiència, preguntes i inquietuds compartides, però que també pot ser col·lectivitat. Quan Solà escriu tenint en compte aquestes coordenades ho fa plenament conscient de reflexionar, també, sobre la identitat:

A tot arreu la paraula de la poesia reclamava responsabilitat. Per ser justificada o, com al nostre país, per salvar el lloc i el món, per salvar la paraula. (Solà, 2013: 92)

Ens trobem davant d'una contínua reafirmació del català com a llengua de vàlua, de la paraula com a creació de comunitat, de monument a una llengua que no és només seva, sinó nostra. La paraula serà la reafirmació d'existència en oposició al silenci, i no només hi és per mantenir una llengua i una nació vives, sinó per mantenir vius uns valors: la veritat, la bellesa, la raó, l'humanisme, la cultura.

El que sorprèn més en el nostre temps és això: la confiança, el compromís, la tenacitat d'un poeta que va a contracorrent. En el món de la superficialitat de la imatge, en el món de la velocitat, de la immediatesa, de la manipulació i el malbaratament de la paraula, el poema llampec s'imposa: fugaç, contundent, prenyat tot ell d'imatge, ens il·lumina un instant i ens obliga a aturar-nos a reflexionar. Potser cal tornar a passar per tots aquells camins que ja creïem fressats, i fer cap a la senzillesa de les preguntes essencials. És en aquest moment que la poesia de Lluís Solà se'ns desplega, immensa: «No és justament ser el que ens manca sobretot?»

Aquest article va ser publicat a Reduccions, núm. 110-111, que es va dedicar a Lluís Solà.

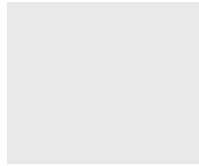
ETIQUETES: [JOAN MARAGALL](#) [JOAN VINYOLI](#) [LLUÍS SOLÀ](#) [POEMA LLAMPEC](#) [POESIA COMPLETA](#)

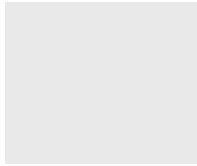
GEMMA MEDINA | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Rubí, 1989). És llicenciada en Filologia Catalana i Teoria de la Literatura i va cursar un màster d'Edició. És editora i correctora *freelance*. Ha publicat articles i ressenyes a *Nívol*, *Reduccions* i *La Directa*. És cofundadora de la col·lecció de plaquettes de poesia «Els papers d'escòl». Actualment viu a Budapest.

Articles relacionats

De societats i individus a *La mort i la primavera* de Merce Rodoreda. Sis apunts

Els llibres d'*Els llibres d'A*

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

[Política de privacitat](#)
[Copyleft](#)

© LA LECTORA 2018